EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 05 20
COM(2020) 513 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2020 m. Kipro nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Kipro stabilumo programos

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2020 m. Kipro nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Kipro stabilumo programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo[1], ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo[2], ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2019 m. gruodžio 17 d. Komisija priėmė metinę tvaraus augimo strategiją, kuria pradedamas 2020 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Ji tinkamai atsižvelgė į 2017 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos paskelbtą Europos socialinių teisių ramstį. 2019 m. gruodžio 17 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė ir įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Kipras nurodytas kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Tą pačią dieną Komisija taip pat priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos;

(2) 2020 m. vasario 26 d. paskelbta 2020 m. Kiprui skirta ataskaita[3]. Joje įvertinta Kipro pažanga, padaryta įgyvendinant 2019 m. liepos 9 d. Tarybos priimtas šaliai skirtas rekomendacijas[4], veiksmai, kurių šalis ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais

[1] OL L 209, 1997 8 2, p. 1.
[2] OL L 306, 2011 11 23, p. 25.
[3] SWD(2020) 512 *final*.
[4] OL C 301, 2019 9 5, p. 117.

priimtas rekomendacijas, ir Kipro pažanga siekiant nacionalinių tikslų pagal strategiją „Europa 2020“. Į ją įtraukti ir nuodugnios apžvalgos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį rezultatai, kurie taip pat buvo paskelbti 2020 m. vasario 26 d. Atlikusi analizę Komisija padarė išvadą, kad Kipre yra susidaręs perviršinis makroekonominis disbalansas. Visų pirma, labai didelė neveiksnių paskolų dalis apsunkina finansų sektoriaus būklę, o susikaupusi didelė privačiojo ir viešojo sektorių bei išorės skola nuosaikaus potencialaus augimo sąlygomis slegia ekonomiką;

(3) 2020 m. kovo 11 d. Pasaulio sveikatos organizacija COVID-19 protrūkį oficialiai paskelbė pasauline pandemija. Dėl pandemijos piliečiai, visuomenė ir ekonomika pateko į ekstremalią didelio pavojaus visuomenės sveikatai situaciją. Ji kelia didžiulį spaudimą nacionalinėms sveikatos sistemoms, trikdo pasaulines tiekimo grandines, kelia finansų rinkų nestabilumą, lemia vartotojų paklausos sukrėtimus ir neigiamai veikia įvairius sektorius. Ji kelia grėsmę žmonių darbo vietoms, jų pajamoms ir įmonių verslui. Jos sukeltas didelis ekonominis sukrėtimas jau turi skaudžių pasekmių Europos Sąjungoje. 2020 m. kovo 13 d. Komisija priėmė komunikatą[5], kuriuo raginama užtikrinti suderintą ekonominį atsaką į krizę, įtraukiant visus nacionalinio ir Sąjungos lygmens suinteresuotuosius subjektus;

(4) kelios valstybės narės paskelbė nepaprastąją padėtį arba ėmėsi neatidėliotinų priemonių. Visos neatidėliotinos priemonės turėtų būti griežtai proporcingos, būtinos, ribotos trukmės ir atitikti Europos bei tarptautinius standartus. Joms turėtų būti taikoma demokratinė priežiūra ir nepriklausoma teisminė peržiūra;

(5) 2020 m. kovo 20 d. Komisija priėmė Komunikatą dėl Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios išvengimo sąlygos taikymo[6]. Pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 1 dalyje, 6 straipsnio 3 dalyje, 9 straipsnio 1 dalyje bei 10 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento (EB) Nr. 1467/97 3 straipsnio 5 dalyje bei 5 straipsnio 2 dalyje nustatytą išlygą sudaromos palankesnės sąlygos koordinuoti biudžeto politiką esant dideliam ekonomikos nuosmukiui. Komunikate Komisija pritarė Tarybos nuomonei, kad, atsižvelgiant į numatomą didelį ekonomikos nuosmukį dėl COVID-19 protrūkio, dabartinės sąlygos leidžia pradėti taikyti šią išlygą. 2020 m. kovo 23 d. valstybių narių finansų ministrai pritarė Komisijos vertinimui. Pradėjus taikyti bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą leidžiama laikinai nukrypti nuo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslui pasiekti numatyto koregavimo plano, jei tai nekelia pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutiniu laikotarpiu. Kalbant apie korekcinę dalį, Taryba taip pat gali, remdamasi Komisijos rekomendacija, priimti patikslintą fiskalinę trajektoriją. Taikant bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą Stabilumo ir augimo pakto procedūros nestabdomos. Ji suteikia galimybę valstybėms narėms nukrypti nuo paprastai taikomų biudžetinių reikalavimų, o Komisijai ir Tarybai – imtis būtinų politikos koordinavimo priemonių laikantis Pakto;

(6) siekiant apriboti ir kontroliuoti pandemijos plitimą, padidinti nacionalinių sveikatos sistemų atsparumą, verslui bei namų ūkiams teikiamos paramos priemonėmis sušvelninti socioekonominius padarinius ir užtikrinti adekvačias sveikatos ir saugos sąlygas darbo vietoje, kad būtų galima atnaujinti ekonominę veiklą, reikia nuolatinių veiksmų. Kad paremtų valstybių narių pastangas tose srityse, ES turėtų visapusiškai išnaudoti įvairias turimas priemones. Be to, valstybės narės ir Sąjunga turėtų bendradarbiaudamos rengti priemones, kurios yra būtinos, kad galėtume grįžti prie įprasto savo visuomenės ir ekonomikos funkcionavimo ir tvaraus augimo,

[5] COM(2020) 112 *final*.
[6] COM(2020) 123 *final*.

įtraukdamos, *inter alia*, žaliąją pertvarką bei skaitmeninę transformaciją ir naudodamosi visa krizės metu įgyta patirtimi;

(7) dėl COVID-19 krizės išryškėjo bendrosios rinkos gebėjimas lanksčiai prisitaikyti prie išskirtinių aplinkybių. Vis dėlto siekiant užtikrinti greitą ir sklandų perėjimą prie atsigavimo etapo ir laisvo prekių, paslaugų bei darbuotojų judėjimo, išskirtines priemones, neleidžiančias įprastai veikti bendrajai rinkai, būtina panaikinti, kai tik jos bus nebebūtinos. Dabartinė krizė parodė, kad sveikatos sektoriuje reikia pasirengimo krizėms planų, visų pirma apimančių geresnes pirkimo strategijas, diversifikuotas tiekimo grandines ir strateginius būtiniausių prekių rezervus. Jie yra esminiai platesnių pasirengimo krizėms planų rengimo elementai;

(8) kad visus nenaudojamus Europos struktūrinių ir investicijų fondų išteklius valstybės narės galėtų sutelkti išskirtiniam COVID-19 pandemijos poveikiui švelninti, Sąjungos teisės aktų leidėjas jau priėmė atitinkamų teisės aktų pakeitimus[7]. Tais pakeitimais bus suteikta papildomų lankstumo galimybių ir nustatytos supaprastintos ir racionalizuotos procedūros. Siekiant sumažinti pinigų srautų sunkumus, valstybėms narėms taip pat suteikta galimybė 2020–2021 finansiniais metais pasinaudoti 100 % bendru finansavimu iš Sąjungos biudžeto. Kipras raginamas visapusiškai pasinaudoti tomis galimybėmis, kad padėtų asmenims ir sektoriams, kuriuos šie iššūkiai paveikė labiausiai;

(9) dėl skirtingų specializacijos modelių, visų pirma vietovėse, kurios labai priklauso nuo turizmo ir apskritai nuo verslo modelio, kai su klientais bendraujama tiesiogiai, tikėtina, kad socioekonominiai pandemijos padariniai šalyje bus nevienodi. Todėl kyla rizika, kad teritoriniai skirtumai Kipre didės. Atsižvelgiant į riziką, kad laikinai sutriks valstybių narių tarpusavio konvergencijos procesas, dabartinėmis aplinkybėmis reikia tikslinių atsakomųjų politikos priemonių;

(10) 2020 m. gegužės 7 d. Kipras pateikė 2020 m. nacionalinę reformų programą ir 2020 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos vienu metu;

(11) šiuo metu Kiprui taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis ir skolos taisyklė;

(12) 2020 m. stabilumo programoje Vyriausybė planuoja, kad nominalusis balansas pablogės ir 2019 m. buvusį 1,7 % BVP perteklių 2020 m. pakeis 4,3 % BVP deficitas. Numatoma, kad 2021 m. deficitas sumažės iki 0,4 % BVP. 2020 m. stabilumo programoje numatoma, kad iki 95,5 % BVP 2019 m. sumažėjęs valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2020 m. išaugs iki 116,8 % BVP. Makroekonominę ir fiskalinę perspektyvą veikia didelis neapibrėžtumas dėl COVID-19 pandemijos; Be to, biudžeto projekcijos grindžiamos šaliai būdinga rizika, visų pirma susijusia su aiškiais neapibrėžtaisiais įsipareigojimais ir galimais valstybinių ligoninių finansavimo poreikiais pirmaisiais Nacionalinės sveikatos draudimo sistemos įgyvendinimo metais;

---

[7] 2020 m. kovo 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/460, kuriuo dėl konkrečių priemonių investicijoms į valstybių narių sveikatos priežiūros sistemas ir kitus jų ekonomikos sektorius sutelkti reaguojant į COVID-19 protrūkį iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 ir (ES) Nr. 508/2014 (Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva) (OL L 99, 2020 3 31, p. 5), ir 2020 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/558, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013 ir (ES) Nr. 1303/2013, kiek tai susiję su konkrečiomis priemonėmis, kuriomis sudaromos išskirtinės lanksčios sąlygos naudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas reaguojant į COVID-19 protrūkį (OL L 130, 2020 4 24, p. 1).

(13) reaguodamas į COVID-19 pandemiją ir laikydamasis suderinto Sąjungos požiūrio, Kipras ėmėsi biudžetinių priemonių, kad padidintų sveikatos sistemos pajėgumą, suvaldytų pandemiją ir suteiktų pagalbą labiausiai nukentėjusiems asmenims ir sektoriams. Pagal 2020 m. stabilumo programą tos biudžetinės priemonės sudaro 4,4 % BVP. Šios priemonės apima sveikatos priežiūros paslaugų stiprinimą skiriant papildomą, iki 0,5 % BVP, biudžetą, darbo užmokesčio subsidijas, kad veiklos sustabdymo atveju darbuotojai neprarastų darbo užmokesčio (2,7 % BVP), ir mažųjų įmonių ir savarankiškai dirbančių asmenų pajamų rėmimą (0,3 % BVP). Be to, Kipras paskelbė apie priemones, kurios, nors ir nedaro tiesioginio poveikio biudžetui, padės palaikyti įmonių likvidumą, pavyzdžiui, PVM mokėjimo atidėjimas dviejų mėnesių laikotarpiui. Apskritai priemonės, kurių ėmėsi Kipras, atitinka Komisijos komunikate dėl suderinto ekonominio atsako į COVID-19 protrūkį išdėstytas gaires. Visiškas tų priemonių įgyvendinimas, o vėliau, kai leis ekonominės sąlygos, fiskalinės politikos perorientavimas siekiant užtikrinti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę padės išsaugoti fiskalinį tvarumą vidutiniu laikotarpiu;

(14) remiantis Komisijos 2020 m. pavasario prognoze, grindžiama nesikeičiančios politikos scenarijumi, Kipro valdžios sektoriaus balansas bus −7 % BVP 2020 m. ir −1,8 % BVP 2021 m. Numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis 2020 m. pasieks 115,7 % BVP, o 2021 m. – 105 % BVP;

(15) dėl to, kad Kipras 2019 m. nesilaikė skolos taisyklės, ir dėl 2020 m. planuojamo 3 % BVP deficito ribos viršijimo 2020 m. gegužės 20 d. Komisija paskelbė pranešimą, parengtą pagal Sutarties 126 straipsnio 3 dalį. Apskritai analizė rodo, kad Sutartyje ir Reglamente (EB) Nr. 1467/1997 apibrėžtas skolos kriterijus yra įvykdytas, o deficito kriterijus nėra įvykdytas;

(16) Kipras į COVID-19 protrūkį reagavo imdamasis įvairių priemonių ekonominiam krizės poveikiui sušvelninti. 2020 m. kovo 15 d. Vyriausybė pateikė finansinės paramos programą, kuria siekiama apsaugoti visuomenės sveikatą ir užtikrinti įmonių bei darbdavių ekonominį išlikimą. Programoje numatyta skirti 100 mln. EUR dydžio finansinę paramą sveikatos sektoriui, kad šis galėtų kovoti su pandemija, įskaitant paramą papildomam medicinos, slaugos ir pagalbiniam personalui įdarbinti, taip pat įrangai ir infrastruktūrai. Joje nustatytos įvairios priemonės, kuriomis siekiama remti įmones didinant likvidumą, pvz., paramos įmonėms bei savarankiškai dirbantiems asmenims schemos ir įmonėms taikomas laikinas PVM mokėjimo sustabdymas. Į paketą taip pat įtraukta speciali 11 mln. EUR parama, kuria siekiama padėti turizmo sektoriui atsigauti;

(17) COVID-19 krizė parodė, kad investicijas reikia nukreipti į visuomenės sveikatos priežiūros gerinimą ir modernizavimą, pajėgumų atkūrimą ir sveikatos priežiūros reformos įgyvendinimą. Naujoji sveikatos priežiūros sistema suteikia geresnes galimybes naudotis pirminės sveikatos priežiūros paslaugomis, tinkamomis konsultacijomis ir klinikiniais protokolais pagrįstu gydymu. Joje taip pat numatyta visuotinė teisė į COVID-19 pandemijos metu prieinamas sveikatos priežiūros paslaugas. Kipras parengė pandemijos sukeltos ekstremaliosios situacijos valdymo planą ir skyrė papildomų išteklių infekcijos ir jos plitimo prevencijai ir poveikio valdymui. Vidutinės trukmės laikotarpiu Kipras turi investuoti į sveikatos sistemos veiksmingumo, prieinamumo ir bendro atsparumo didinimą. Sveikatos sistemai numatytais papildomais ištekliais užtikrinama, kad ateityje netrūktų medicinos darbuotojų, ypač svarbių medicinos atsargų ir infrastruktūros. Sklandus sveikatos priežiūros reformos įgyvendinimas, kaip planuota, yra labai svarbus siekiant užtikrinti sveikatos priežiūros prieinamumą ir visuotinę aprėptį. Skaitmeniniai sveikatos

priežiūros sprendimai ir naujos taikomosios programos padėtų paspartinti e. sveikatos priežiūros paslaugų diegimą ir pagerinti nuotolines konsultacijas bei įspėjimo mechanizmus. Labai svarbi politika, kuria siekiama didinti ligoninių pajėgumus, gerinti sveikatos priežiūros darbuotojų darbo sąlygas ir užtikrinti asmeninių apsaugos priemonių, testų, vaistų ir medicinos priemonių naudojimą. Atsižvelgiant į demografinius pokyčius ir norint remti pažeidžiamiausius asmenis, įskaitant neįgaliuosius, labai svarbu užtikrinti integraciją į ilgalaikę priežiūrą ir pirminę bei nestacionariąją sveikatos priežiūrą;

(18) nors pastarųjų metų pokyčiai Kipro darbo rinkoje buvo nuolat teigiami, šalis susidurs su sveikatos krizės sukeltomis užimtumo problemomis. Reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų kuo labiau sumažintas krizės socioekonominis poveikis. Kipras jau ėmėsi neatidėliotinų priemonių, įskaitant sutrumpinto darbo laiko tvarką ir bedarbio pašalpų mokėjimą savarankiškai dirbantiems asmenims. Bus svarbu glaudžiai konsultuojantis su socialiniais partneriais išlaikyti darbo vietas ir užtikrinti paskelbtų priemonių įgyvendinimą. Dar bus labai svarbu stiprinti valstybinių užimtumo tarnybų gebėjimus įdarbinti nuolatinius darbuotojus, visų pirma užtikrinti, kad liktų toliau dirbti įdarbinimo konsultantai, dirbantys pagal laikinąsias sutartis, kurios nustoja galioti 2020 m. antrą pusmetį. Tai leis išvengti papildomo spaudimo šioms tarnyboms ir teikti veiksmingą paramą naujiems bedarbiams ir kitoms pažeidžiamoms grupėms, pavyzdžiui, nesimokančiam ir nedirbančiam jaunimui, ilgalaikiams bedarbiams ir neįgaliesiems. Daugiau dėmesio visų pirma reikia skirti perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką rėmimui ir jaunimo informavimui, nes neseniai mokslus baigę asmenys ieškodami darbo gali susidurti su papildomais sunkumais;

(19) dėl COVID-19 protrūkio reikia imtis tinkamų priemonių socialiniam poveikiui švelninti, namų ūkių pajamoms remti ir greitam ekonomikos atsigavimui užtikrinti. Remiantis Komisijos prognoze, nedarbas 2020 m. išaugs iki 8,6 %, o 2021 m. sumažės iki 7,5 %. Numatoma, kad paslaugų išorės paklausa labai sumažės, nes tikėtina, kad turizmo sektorius ypač nukentės nuo krizės. Visiems nukentėjusiems darbuotojams ir savarankiškai dirbantiems asmenims, įskaitant tuos, kurie neturi galimybės naudotis socialine apsauga, turėtų būti užtikrintas tinkamas pajamų pakeitimas. Socialinės apsaugos sistemos turi apsaugoti samdomus, savarankiškai dirbančius ir nedirbančius asmenis. Apskritai yra galimybių sustiprinti socialinės apsaugos sistemą, kad būtų užkirstas kelias skurdo ir nelygybės didėjimui, visų pirma pasiekiant pažeidžiamiausius asmenis, įskaitant vaikus, neaktyvius asmenis, nedeklaruojamą darbą dirbančius asmenis ir migrantų kilmės asmenis;

(20) labai svarbu dalyvaujant socialiniams partneriams skatinti sudaryti lanksčias darbo sąlygas, visų pirma nuotolinio darbo forma. Trumpuoju laikotarpiu taip bus remiami darbuotojai, kurie neplanuotai turi vykdyti vaikų ir kitų priklausomų asmenų priežiūros pareigas, o ilguoju – bus sudarytos palankesnės sąlygos į darbo rinką sugrįžti didelei dėl priežiūros pareigų neaktyvių moterų daliai. Kadangi dėl viruso pagyvenusiems žmonėms ir lėtinėmis ligomis sergantiems asmenims kyla didelė rizika susirgti sunkia ligos forma, labai svarbu investuoti į kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas, kad būtų užtikrintas nuolatinis jų teikimas ir veiksmingumas trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu;

(21) šiomis krizės aplinkybėmis labai svarbu gerinti švietimo bei mokymo kokybę, veiksmingumą ir atitiktį darbo rinkos poreikiams ir užtikrinti greitą darbo rinkos atsigavimą. Šiuo metu, kai vis daugiau žmonių gali prarasti darbą, o vėliau jiems gali tekti keisti profesinę veiklą, dar svarbiau – suteikti žmonėms tinkamų įgūdžių. Judumo apribojimai dar labiau išryškino problemas, susijusias su žemu skaitmeninių įgūdžių

lygiu Kipre. Tai turi neigiamą poveikį veiklai internete, pavyzdžiui, nuotoliniam darbui, nuotoliniam mokymuisi ir naudojimuisi e. sveikatos priežiūros paslaugomis. Skaitmeninio švietimo ir nuotolinio mokymosi kokybė priklauso nuo vienodų galimybių naudotis IT infrastruktūra ir internetu suteikimo, be kita ko, palankių sąlygų neturintiems besimokantiems asmenims, taip pat nuo gero mokytojų parengimo. Siekiant spręsti prastų švietimo ir mokymo rezultatų problemą ir apskritai tobulinti įgūdžius, labai svarbu tęsti švietimo reformą kartu investuojant į skaitmeninio mokymosi, mokymosi darbo vietoje ir pameistrystės mokymo sprendimus, taip pat į mokytojų ir instruktorių gebėjimų veiksmingai naudotis IT priemonėmis ugdymą. Yra galimybių spręsti prastų rezultatų pagrindinių gebėjimų srityje problemą, taip pat didinti dalyvavimo suaugusiųjų mokymosi veikloje lygį. Siekiant paspartinti taikymą, profesinio perkvalifikavimo programos galėtų būti kuo labiau pritaikomos naudoti internete, o suvaldžius pandemiją prireikus į jas galėtų būti integruojamas fizinis dalyvavimas;

(22) krizės laikotarpiu ir jai pasibaigus įmonėms paremti reikės nemažai lėšų. Kad įmonės toliau vykdytų veiklą, o darbuotojai neprarastų darbo, būtina užtikrinti tinkamas galimybes gauti finansavimą ir užsitikrinti likvidumą, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ). Rengiant ir įgyvendinant šias priemones reikia atsižvelgti į bankų sektoriaus atsparumą. Kipras įgyvendina specialią paramos smulkiajam verslui schemą, pagal kurią įmonėms, kuriose dirba ne daugiau kaip penki darbuotojai, skiriamos darbo užmokesčio subsidijos. Be to, tiesioginį spaudimą sumažins padidintų įmokų į nacionalinę sveikatos sistemą mokėjimo sustabdymas ir mokesčių (pvz., PVM) mokėjimo atidėjimas. Labai svarbus greitas administracinis koordinavimas, praktinė parama ir veiksmingas informavimas apie paramą, kuri gali būti teikiama MVĮ, bendradarbiaujant su MVĮ rėmimo struktūromis ir verslo organizacijomis. Be to, MVĮ grynųjų pinigų srautą gali padėti pagerinti spartesnis valdžios institucijų sutartinių išmokų mokėjimas. Įsteigtoms naujoms pradedančiosioms ir veiklą plečiančioms įmonėms gali prireikti specialios paramos, pvz., užtikrinant, kad akcinio kapitalo dalių nuosavybė priklausytų viešosioms įstaigoms, ir skatinant rizikos kapitalo fondus didinti investicijas į šias įmones. Tebėra svarbu įgyvendinti prieš krizę parengtas nuosavo kapitalo rėmimo priemones (Kipro energetikos fondas, bendrojo investavimo nuosavo kapitalo fondas);

(23) siekiant paremti ekonomikos atsigavimą, bus svarbu paankstinti brandžių viešųjų investicinių projektų įgyvendinimą ir skatinti privačiąsias investicijas, be kita ko, imantis atitinkamų reformų. Siekiant užtikrinti tvarų ekonomikos atsigavimą ir augimą ateityje, itin svarbu saugoti ir efektyviai naudoti šalies gamtos išteklius. Kad šalis ir toliau būtų patraukli turistams, būtina spręsti problemas, susijusias su perėjimu prie žaliosios energetikos, veiksmingu atliekų tvarkymu ir vandentvarka bei gamtos ir biologinės įvairovės apsauga. Nors į šias sritis jau investuota daug lėšų, reikia paankstinti dar daugiau investicijų. Kiprui kyla didelių sunkumų siekiant 2030 m. tikslo, susijusio su išmetamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu, neįtrauktu į ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą. Šias problemas reikia spręsti laiku planuojant ir priimant papildomas priemones pagal nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą. Tokioms priemonėms įgyvendinti reikės investicijų, visų pirma į tokias sritis kaip atsinaujinančiųjų išteklių energija, energijos vartojimo efektyvumas ir darnusis transportas, o šios investicijos gali duoti didelį postūmį ir žaliajai ekonomikai. Kipras taip pat turi gerinti atliekų tvarkymo sistemą ir žiedinę ekonomiką. Atliekų susidaro gerokai daugiau nei vidutiniškai ES, o perdirbimo rodikliai tebėra gerokai mažesni už ES vidurkį. Be to, labai daug atliekų šalinama sąvartynuose. Vandens ir nuotekų tvarkymas, visų pirma miesto vietovėse, nėra

veiksmingas. Didelį susirūpinimą kelia sausros bei vandens trūkumas, o nepakankamas politinis atsakas gali paveikti šalies kaimo ekonomiką ir turizmą. Kiprui reaguoti į kai kuriuos dėl perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos kylančius uždavinius, visų pirma šalies ataskaitos D priede nurodytose teritorijose, galėtų padėti 2021–2027 m. Teisingos pertvarkos fondo programavimas. Tai suteiktų Kiprui galimybę kuo geriau pasinaudoti tuo fondu;

(24) šiuolaikinės skaitmeninės infrastruktūros, visuotinės prieigos prie interneto ir skaitmeninių paslaugų prieinamumo svarbą išryškino dėl COVID-19 nustatyti judumo apribojimai. Siekiant didinti našumą ir skatinti ekonomikos atsigavimą po krizės, būtina investuoti į skaitmeninę ekonomiką. Kipro reitingas pagal Komisijos 2020 m. skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksą (DESI) yra žemas. Vos 45 % 16–74 metų Kipro piliečių turi bent pagrindinius skaitmeninius įgūdžius, o IRT specialistai vis dar sudaro nedidelę darbo jėgos dalį, palyginti su ES vidurkiu (2,7 %, palyginti su 3,9 %), ir tai mažina skaitmeninės ekonomikos potencialą. Valdžios institucijos ir piliečiai internetu bendrauja mažai, tik 51 % Kipro piliečių reikalus tvarko internetu. E. prekybos mastas (t. y. internetu prekiaujančios MVĮ, e. prekybos apyvarta ir tarpvalstybinė prekyba internetu) auga (31,8 – 2019 m, palyginti su 29,4 2018 m.), tačiau vis dar nesiekia ES vidurkio – 40,1 (iš 100);

(25) Kipras gali toliau tobulinti savo mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemą, kad paremtų našumo augimą ir skaitmeninę ir ekologinę pertvarką, reikalingą po pandemijos. Menki įmonių pajėgumai įsisavinti mokslinių tyrimų ir inovacijų rezultatus mažina Kipro konkurencingumą. Nepakankamas akademinės bendruomenės ir verslo bendradarbiavimas ir mokslinių tyrimų rezultatų komercializavimas tebėra pagrindinės kliūtys, dėl kurių reikia imtis skubių veiksmų. Tačiau daug vilčių teikia naujausios priemonės, pavyzdžiui, naujo Mokslinių tyrimų ir inovacijų departamento sukūrimas, naujo Mokslinių tyrimų, inovacijų ir skaitmeninės politikos ministro pavaduotojo paskyrimas, taip pat nauja 2019–2023 m. nacionalinė mokslinių tyrimų ir inovacijų strategija, kurioje nustatytas didesnis mokslinių tyrimų ir inovacijų intensyvumo tikslas – 1,5 % BVP iki 2023 m. (palyginti su dabartiniais 0,56 %);

(26) kova su agresyviu mokesčių planavimu yra labai svarbi siekiant padidinti mokesčių sistemų veiksmingumą ir teisingumą, kaip pripažinta 2020 m. euro zonai skirtoje rekomendacijoje. Mokesčių mokėtojų agresyvaus mokesčių planavimo strategijų šalutinis poveikis skatina imtis suderintų nacionalinių veiksmų, papildančių Sąjungos teisės aktus. Ekonominiai įrodymai leidžia manyti, kad Kipro mokesčių taisyklės taikomos agresyvaus mokesčių planavimo tikslais. Kipras ėmėsi veiksmų šiai problemai spręsti – jis įgyvendina tarptautines ir Europos iniciatyvas ir imasi papildomų nacionalinių priemonių. Tačiau agresyviam mokesčių planavimui palankias sąlygas ir toliau gali sudaryti tokie sistemos ypatumai, kaip tai, kad Kipre įsikūrusių įmonių atliekami dividendų, palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimai į užsienį trečiųjų valstybių rezidentams išskaičiuojamaisiais mokesčiais neapmokestinami, ir rezidavimo vietos pelno mokesčių tikslais taisyklės. Sąlyginių palūkanų atskaitymo tvarka turi būti atidžiai stebima. Galiausiai, Investuotojų natūralizacijos Kipre išimties tvarka sistema ir Leidimo gyventi įsigijimo investuojant sistema yra įtrauktos į EBPO sąrašą kaip keliančios potencialiai didelę riziką, kad jomis bus piktnaudžiaujama;

(27) veiksminga teisingumo sistema tebėra vienas iš svarbiausių patrauklios, investicijoms ir verslui palankios ekonomikos veiksnių ir bus itin svarbi atsigavimo procese. Dideli teisingumo sistemos trūkumai toliau trukdo užtikrinti sutarčių vykdymą ir neleidžia greitai išnagrinėti civilinių bei komercinių bylų. Paskelbtos kelios reformos opiausioms Kipro teisingumo sistemos problemoms, visų pirma susijusioms su

pasenusiomis civilinio proceso taisyklėmis, teismų skaitmeninimu, susikaupusio didelio neišnagrinėtų bylų skaičiaus mažinimu ir teisėjų mokymosi visą gyvenimą galimybių stoka, spręsti, tačiau pažanga tebėra lėta;

(28) viešojo administravimo atsparumo ir veiksmingumo didinimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti greitą ir veiksmingą ekonomikos gaivinimo po COVID-19 pandemijos priemonių įgyvendinimą Kipre. Siekiant pašalinti nuoseklaus įgyvendinimo, investicijų ir paslaugų teikimo šalyje kliūtis, būtina gerinti centrinės ir vietos valdžios institucijų veiklos koordinavimą ir vietos lygmeniu spręsti susiskaidymo ir neveiksmingumo problemas. Viešojo administravimo skaitmeninimo skatinimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti jo veiklos tęstinumą, taip pat nuolatinę ir veiksmingą piliečių ir įmonių prieigą prie viešųjų paslaugų;

(29) nors šiose rekomendacijose dėmesys sutelktas į pandemijos socioekonominio poveikio švelninimą ir palankesnių sąlygų ekonomikai atsigauti sudarymą, 2019 m. liepos 9 d. Tarybos priimtose 2019 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose taip pat aptartos reformos, būtinos siekiant reaguoti į vidutinio laikotarpio ir ilgalaikius struktūrinius iššūkius. Tos rekomendacijos tebėra aktualios, o jų įgyvendinimas bus toliau stebimas per visą kitų metų Europos semestro metinį ciklą. Taip pat bus stebimas ir rekomendacijų dėl ekonominės politikos, susijusios su investicijomis, įgyvendinimas. Į pastarąsias rekomendacijas turėtų būti atsižvelgta strateginio sanglaudos politikos finansavimo po 2020 m. programavimo procese, be kita ko, rengiant dabartinės krizės poveikio švelninimo priemones ir išėjimo iš jos strategijas;

(30) siekiant įveikti COVID-19 krizę ir paremti ekonomiką, labai svarbu užtikrinti bendrą bankų sistemos patikimumą ir valdyti finansinio stabilumo riziką. Nors pastaraisiais metais bankų sektoriaus stabilumas labai padidėjo, pandemija bankams kelia sunkumų, nes didėja kredito rizika ir daromas spaudimas pelningumui bei kapitalizacijai. Pažeidžiamumas ir problemos kyla dėl pernelyg įsiskolinusio privačiojo sektoriaus ir didelio neveiksnių paskolų kiekio, dėl kurių ribojama kreditinės paramos aprėptis. Kipro bankų sektoriaus neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis euro zonoje yra antras pagal dydį. Todėl pastangos mažinti neveiksnias paskolas išlieka prioritetu, visų pirma sprendžiant problemas, susijusias su ankstesnių laikotarpių neveiksniomis paskolomis, kurių grąžinimo terminas buvo gerokai pradelstas dar iki COVID-19 krizės pradžios. Kad šis tikslas būtų pasiektas, labai svarbu daryti pažangą, susijusią su valstybės valdoma turto valdymo bendrove (KEDIPES), be kita ko, kiek tai susiję su jos organizaciniu modeliu ir strategija. Svarbu tai, kad sistema ESTIA siekiama remti ir apsaugoti pažeidžiamus skolininkus, tačiau labai svarbu išlaikyti pusiausvyrą tarp šio tikslo ir mokėjimo kultūros gerinimo. Šiuo atžvilgiu griežtesnis reikalavimų vykdymo užtikrinimas ir skatinimas naudoti nemokumo sistemą padėtų užtikrinti tvarų blogų paskolų restruktūrizavimą. Be to, tebėra svarbu sumažinti vėlavimą išduodant nuosavybės teisių dokumentus įgyvendinant struktūrinį sprendimą, kuriuo siekiama pašalinti nekilnojamojo turto sandorių sistemos (t. y. nuosavybės teisių dokumentų išdavimo ir šių teisių perleidimo) trūkumus;

(31) tolesnės pastangos stiprinti korupcijos prevencijos ir sankcijų už ją skyrimo sistemą yra labai svarbios siekiant užtikrinti atsigavimą po COVID-19 krizės ir veiksmingą, atskaitingą ir skaidrų lėšų ir išteklių skyrimą ir paskirstymą. Nors kovos su korupcija veiksmų planas jau įgyvendinamas, tebelaukiama, kol bus priimtos pagrindinės priemonės ir teisės aktai, visų pirma įstatymų dėl skaidresnio viešųjų sprendimų priėmimo, nepriklausomos kovos su korupcija institucijos įsteigimo, pranešimo apie korupciją ir informatorių apsaugos projektai. Vis dar neužbaigtos derinti nuostatos,

susijusios su Teisės tarnybos biudžetiniu nepriklausomumu, funkcijų atskyrimu ir įdarbinimo procedūromis;

(32) Europos semestras yra nuolatinio Sąjungos ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimo sistema, galinti prisidėti prie tvarios ekonomikos. 2020 m. nacionalinėse reformų programose valstybės narės įvertino pažangą, padarytą įgyvendinant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus (DVT). Užtikrindamas, kad būtų visapusiškai įgyvendintos toliau pateiktos rekomendacijos, Kipras prisidės prie pažangos, daromos siekiant DVT, ir bendrų pastangų užtikrinti konkurencingą tvarumą Sąjungoje;

(33) siekiant greitai atsigauti nuo ekonominio COVID-19 poveikio, labai svarbu glaudžiai koordinuoti ekonominės ir pinigų sąjungos šalių ekonomiką. Kipras, kaip valstybė narė, kurios valiuta yra euro, atsižvelgdamas į Euro grupės politines gaires, turėtų užtikrinti, kad jo politika ir toliau atitiktų rekomendacijas euro zonai ir būtų koordinuojama su kitų euro zonos valstybių narių politika;

(34) per 2020 m. Europos semestrą Komisija atliko išsamią Kipro ekonominės politikos analizę ir ją paskelbė 2020 m. šaliai skirtoje ataskaitoje. Be to, ji įvertino 2020 m. stabilumo programą ir 2020 m. nacionalinę reformų programą, taip pat veiksmus, kurių Kipras ėmėsi atsižvelgdamas į ankstesniais metais jam skirtas rekomendacijas. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Kipro politikai, bet ir tai, kaip jie atitinka Sąjungos taisykles ir gaires, nes būtina stiprinti bendrą Sąjungos ekonomikos valdymą Sąjungos lygio priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų;

(35) atsižvelgdama į tą vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2020 m. stabilumo programą, o jos nuomonė[8] pateikta visų pirma toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje;

(36) atsižvelgdama į Komisijos nuodugnios apžvalgos ir šio vertinimo rezultatus, Taryba išnagrinėjo 2020 m. nacionalinę reformų programą ir 2020 m. stabilumo programą. Šiose rekomendacijose atsižvelgiama į poreikį kovoti su pandemija ir sudaryti palankesnes sąlygas ekonomikai atsigauti, nes tai pirmas būtinas žingsnis, kuris leistų koreguoti disbalansą. Rekomendacijos, kuriomis tiesiogiai mažinamas Komisijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį nustatytas makroekonominis disbalansas, atspindėtos toliau išdėstytose 1, 3 ir 4 rekomendacijose,

REKOMENDUOJA Kiprui 2020 ir 2021 m. imtis šių veiksmų:

1. Laikantis bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos, imtis visų būtinų priemonių, kad būtų veiksmingai kovojama su pandemija, palaikoma ekonomika ir remiamas būsimas atsigavimas. Kai leis ekonominės sąlygos, vykdyti fiskalinę politiką, kuria siekiama užtikrinti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę ir skolos tvarumą, kartu didinant investicijas. Didinti sveikatos sistemos atsparumą ir pajėgumą užtikrinti kokybiškas ir įperkamas paslaugas, be kita ko, gerinant sveikatos priežiūros darbuotojų darbo sąlygas.

2. Tinkamai pakeisti pajamas ir suteikti galimybę visiems naudotis socialine apsauga. Stiprinti valstybines užimtumo tarnybas, skatinti sudaryti lanksčias darbo sąlygas ir gerinti švietimo ir mokymo atitiktį darbo rinkos poreikiams.

3. Užtikrinti tinkamas galimybes gauti finansavimą ir užsitikrinti likvidumą, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Siekiant paremti ekonomikos atsigavimą,

[8] Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį.

paankstinti brandžių viešųjų investicinių projektų įgyvendinimą ir skatinti privačiąsias investicijas. Investicijas sutelkti į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, visų pirma, į švarią ir efektyvią energijos gamybą bei vartojimą, atliekų tvarkymą ir vandentvarką, darnųjį transportą, skaitmeninimą, mokslinius tyrimus ir inovacijas.

4. Paspartinti veiksmus, kuriais siekiama spręsti problemas, susijusias su mokesčių sistemos ypatumais, dėl kurių fiziniams asmenims ir tarptautinėms įmonėms sudaromos palankesnės sąlygos vykdyti agresyvų mokesčių planavimą. Didinti teismų sistemos ir viešojo sektoriaus veiksmingumą ir skaitmeninimą.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas